

Preek gehouden op 15 september 2024 *Vredeszondag*

In de Westerkerk Amsterdam

Micha 4:1-5 Marcus 2:1-12

Door ds. Herman Koetsveld

Het is vandaag de openingszondag van de vredesweek. Ik ervaar in mezelf een hoop vragen, alleen al bij dat woord: vredesweek. Ter voorbereiding en hoop op wat mogelijke inspiratie zoek ik naar wat de vredesbeweging van PAX te bieden heeft. Elk jaar brengen zij een liturgiekrant uit voor deze zondag. PAX is de vredesorganisatie als samenvoeging in 2006 uit de kerkelijke vredesbewegingen van PAX Cristi, met een rooms-katholieke achtergrond en het Interkerkelijk Vredesberaad, het IKV met een meer protestantse achtergrond. Mogelijk herinner je de twee grootste demonstraties ooit in ons land tegen het plaatsen van kernraketten in de jaren tachtig met het IKV in de hoofdrol.

En zo googelde ik 'PAX' op mijn laptop om op hun site te komen. Maar wat verscheen er op mijn scherm?.....De kastenserie PAX van Ikea. Ik moest dat even verwerken natuurlijk. Maar even later realiseerde me wat de symboliek van de volgorde: de commercie staat bovenaan, en dan komen er – als het meezit – andere thema's in beeld. Beeld van ons dagelijkse bestaan en als we niet uitkijken ook van onze ziel: bovenaan de agenda van tallozen staat het verlangen naar comfort, rust in de tent, verstrooiing, weg van de drukte, en alle varianten op B&B Vol Liefde.

Maar ook waar en tegelijkertijd: we leven in een kanteling van de tijden. De wapenfabrieken draaien overuren en kunnen de vraag naar nieuwe wapensystemen met geen mogelijkheid bijhouden. De fabrikanten van chips voor onze telefoons en auto's en alle 'slimme' apparaten moeten nog meer slimheid leveren aan drone- en raketfabrieken. De 'slimme' oorlog waarin de ingebouwde computer het besluit over dood of leven neemt in plaats van een mens met een eigen afweging is nabij en is deels al een feit. De omkering van het visioen van Micha en Jesaja is voluit aan de orde: de ploegijzers worden omgesmeed tot zwaarden. En de snoeimessen tot speren.

Of in onze taal en tijd: de financiële middelen en de grondstoffen die nodig zijn om de omslag te maken naar een CO2 vrije samenleving met een circulaire economie worden in hoge mate aangewend om ons voor te bereiden op een nog veel grotere oorlog dan nu al gaande is door Rusland tegen Oekraïne, het volkomen doorgeslagen onmenselijke en niets ontziende geweld van Israël tegen de Palestijnen na de terreuracties van Hamas tegen Israëliërs burgers

op 7 oktober en al die brandhaarden zoals in Soedan, Jemen en Myamar waar we maar terloops soms iets van vernemen.

Eerlijk gezegd hikte ik er tegenaan om deze preek te schrijven. Want ik wil blijven geloven dat wat Micha en Jesaja voor zich zagen, dat visioen van een komende tijd waarin de mensheid eindelijk gaat begrijpen dat de oorlog niet meer geleerd wordt en dat we voor deze aarde met de grootst mogelijke behoedzaamheid en liefde hebben te zorgen met het oog op het welzijn en dus de vrede; niet alleen van alle mensen, maar van al wat leeft. Maar dat 'willen blijven geloven' staat dus wel haaks op wat alles wat nu gaande is. En toch, en toch....

Jesaja en Micha schreven hun woorden op in tijden die voor hen minstens zo bedreigend waren als die nu voor ons. Godswoorden. Juist in die tijden dat de vrede op geen enkele manier in beeld kwam. Godswoorden: spreek het uit Micha wat je voor je ziet, waar het op aan moet gaan, wat de norm moet zijn: niet de zwaarden, niet het geweld, maar de ploegschaar, de zorg, het voeden in vrede voor al die mensen die verlangen naar een morgen waarin de vrede gedeeld wordt als een goddelijke bron van goedheid, eerlijkheid, rechtvaardigheid, allereerst voor al die slachtoffers, voor de mensen over wie is heengelopen, die niet meetelden in de vraag waar de raket neer moest komen. Godswoorden: daar zal het op aangaan: wat de machtigen ook verzinnen en uitvoeren aan dom en letterlijk hopeloos geweld.

Jezus nam dat visioen op een uiterst radicale manier over waar wij ons de ogen bij uitwrijven en roepen dat dat niet kan: je vijanden liefhebben, incasseren in plaats van terugslaan, het geweld niet beantwoorden met tegengeweld, maar met de geestkracht van de ontmaskering: met jouw gewelddadigheid ontmenselijk je mij niet, maar jezelf. De kerk heeft er altijd mee getobd, met Jezus' vertrouwen dat Gods Koninkrijk een rijk van vrede zal zijn. Want ja, we hebben ons te verhouden en te beschermen tegen het kwaad.

Maar hoe je niet door je angst voor wat gaande is te laten verlammen, of, minstens zo erg, je te willen verdoven voor de grote pijn van wat er op je afkomt? Want wat kan ik, wat kan jij, wat kunnen wij, kleine mensjes nou eigenlijk betekenen, het verschil maken? Welk gewicht leggen onze eventuele goede bedoelingen in de schaal van oorlog en vrede?

Het is opvallend in het evangelie dat slechts bij uitzondering over de grote geschiedenis wordt verteld. Er wordt ingezoomd op het kleine, het

persoonlijke. Er wordt ingezoomd op jouw en mijn leven, op het niveau waar we wel invloed op hebben. Hoe ogenschijnlijk onbetekenend dat ook lijkt, volgens het evangelie is het van doorslaggevend belang. Kleine verhaaltjes die zich meestal afspelen op plekken van achteraf. Het gerucht dat Jezus weer in het dorp is gaat als een lopend vuurtje en het huis waar Jezus verblijft is binnen de kortste keren overvol. Want de mensen snakken naar hoop. Als mensen dat echt willen, dan is het huis te klein.

Maar dan zwaait de lens van de vertellerscamera naar een man die verlamd is. In de visie van de mensen uit die tijd moest er wel een relatie liggen tussen zijn verlamming met wat hij of zijn ouders aan kwaads zouden hebben gedaan of aan goeds hadden nagelaten. Die menselijke neiging om het oorzaak en gevolg-schema te hanteren is van alle tijden. Marcus, de schrijver laat heel veel aan onze verbeelding over. En daarmee scheidt hij alle ruimte voor een eigen invulling, voor een eigen verbinding ook met de hoofdrolspelers in het verhaal.

Want die ervaring van verlamming, dat de energie uit je weg is gevloeid, dat je niet meer weet waarom je zou moeten opstaan om het volle leven aan te gaan, aan te kunnen gaan ook, het is zo herkenbaar. Soms voor even. Soms voor langere tijd. Onze steeds sneller bewegende samenleving put tallozen uit, verlamt mensen, marginaliseert mensen. Burn-out. Het moderne woord voor niet meer weten waar je nog de energie vandaan moet halen om mee te doen, te leven, er toe te doen.

Zelfs het horen van Jezus' woorden over het komende Koninkrijk kunnen deze mens niet meer bereiken. Hij kan er niet meer bij. En als hij die plek al bereikt zou hebben, dan zijn er al die anderen, de rappers, de vitalen, de succestypes die het hem onmogelijk maken bij Jezus te komen. 'Zal er ooit bevrijding zijn voor wie worden doodgezwegen, levenslang gebroken zijn', zongen we net. Die vraag dus.

Maar zie: er zijn vier mensen die dragen. Ze zijn er zomaar. Vrienden, kennissen, familieleden, burens? Het zijn mensen die hoe dan ook geen genoegen nemen met de fabel van eigen schuld, dikke bult. Het zijn mensen die zich niet neerleggen bij de uitzichtloze verlamming van deze mens die ook hun naaste is. Het zijn mensen die vinden dat het woord van vrede en uitzicht, van welzijn en toekomst ook of misschien wel juist door deze mens aan de grond moet worden gehoord.

Dan gebeurt het. Die beweging van opstaan begint bij hen, deze anoniemen. Het zijn er vier: dat is het getal van de aarde: van oost en west en noord en zuid. Mensen die staan voor de mensen uit alle windstreken, voor alles en

iedereen. Dan gebeurt het. Een handeling van niks die een handeling van alles wordt. Onbeduidend en groots in zijn betekenis alles omkerende kracht: zij gaan dragen. Zij gaan dragen. Zij geven letterlijk handen en voeten aan hun inzicht: kom, dit kunnen wij toch wel doen? Dragen? Een hand toesteken? Samen op weg gaan? Naar Jezus?

Het zijn mensen die tegen de ruggen van die menigte oplopen. Die ruggen zien niet wat zij doen. Wat hun intentie is. Die ruggen worden een muur. De massa als onneembare vesting. De zwijgende meerderheid door wie er niets verandert, maar alles zou blijven zoals het is als het aan hen ligt.

Die vier ervaren dat. Hij die zij dragen ervaart dat. Die wist, ervoer, dat al veel langer. Hoe kom je bij de bron van je hoop? Van je verlangen naar een nieuwe tijd? Naar een toekomst van welzijn en vrede voor alle mensen, met deze mens aan de grond van zijn bestaan voorop? De vier zoeken het hogerop. Ze maken een opening in het dak boven waar Jezus zich bevindt. Zij maken een verbinding tussen hemel en aarde. Het is niet waar, het mag niet waar zijn dat de zwijgende meerderheid laat gebeuren dat er geen nieuwe toekomst mogelijk zou zijn voor mensen die gevangen zijn geraakt in zichzelf en geen kant meer op kunnen.

'Mijn kind' zegt Jezus als de verlamde voor hem neer is gelaten. 'Mijn kind' omdat het juist daar zo vaak de oorzaken liggen opgetast van leven waarin de beweging naar de toekomst lijkt te zijn afgesloten. Mijn kind. En dan doorbreekt Jezus die simplistische gedachte van de mensen rondom dat er wel sprake moet zijn van een moreel oorzaak- en gevolg schema. 'Jouw zonden zijn je vergeven', zegt Jezus. En dan heeft hij het niet morele fout x of overtreding van het gebod y, dan heeft hij het over de alles wat jou belemmert of belemmerd heeft om te groeien naar de mens die je mag zijn: een mens die leeft met de bron van vrede en liefde en licht die haar of hem in de beweging van het leven zet. Vergeving in de betekenis van: dat mag van jou worden weggenomen, die barrière mag geslecht, die muur van hopeloosheid mag neergehaald gaan worden.

Maar dan komt er een tussenpassage. De theologen, de beroepsgelovigen, de Bijbelkenners komen plots in beeld. De religie als oponthoud van de bevrijding. Of erger: als oorzaak van het conflict. De Bijbeltekst of de Korantekst als aanjager van het geweld. Het geloof aangevoerd om niets van een nieuwe toekomst te willen weten, eerder van een met de piketpaaltjes van het eigen gelijk afgeschermd hoogmoed die hen blind maakt voor dat dragende vertrouwen van die vier boven hen. Doof voor de bevrijdende

woorden van Jezus. Dat geloof dat hen eigenlijk geestelijk verlamd om de beweging naar de heelheid voor ieder mensenkind te kunnen maken.

Jezus breekt door dit soort geloof heen dat geen vertrouwen is maar een systeem van opeengestapelde vermeende goddelijke waarheden. 'Sta op', zegt Jezus. Sta op en herneem je leven. Sta op en vertrouw erop dat er een nieuwe tijd voor jou en voor iedereen zal aanbreken. Dat kleine verhaal van die ene die niet verder kon, van die vier die dragen, van Jezus die de religieuze systemen doorbreekt en het licht van Gods liefde belichaamt daar ergens op zomaar een plek die ook de onze zou kunnen zijn.

En dan wordt het een paasverhaal. Deze mens staat op. En waar moet hij heen? Naar huis, zegt Jezus. Gewoon naar die plek die samenvalt met jouw leven. Leef daar je leven. Leef daar je vertrouwen. Leef daar je liefde. Wie weet word je zelf ook zo'n drager. Er is niet veel voor nodig. Samen met anderen kan dat. Lukt dat. Komt er die beweging.

De hopeloosheid doorbroken naar een leven in vrede. De machteloosheid doorbroken met dragende solidariteit. De verlamming doorbroken met een woord van opstanding. Zelfs de zwijgende ruggen die samen een muur van gescheidenheid vormden waar geen doorkomen aan worden mensen met een gezicht en een stem en zij gaan zingen van vreugde.

Het visioen van Micha wordt daar al waar. Toen en nu. Waar mensen zien en in beweging komen en dan dragen, en zich niet laten ontmoedigen maar een andere hogere weg zoeken en dan een opening naar de toekomst weten te maken die versteld doet staan. Laten wij zulke meedragende mensen zijn. Laten wij op onze manier, met onze mogelijkheden die vrede en heelheid brengende beweging maken. In Jezus' naam. Zeker, ook nu, vandaag, morgen en alle dagen van ons leven. Godzijdank! Amen.